

Ірина СОПЛКО / Iryna SOPILKO

*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
в.о. декана Юридичного факультету Національного авіаційного університету (м. Київ)*

Ольга МЕРДОВА / Olha MERDOVA

*кандидат юридичних наук, професор,
завідувачка кафедри адміністративно-правових дисциплін
Донецького державного університету внутрішніх справ (м. Кропивницький)*

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ ТА ОКУПАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Військова агресія російської федерації проти України спричинила масштабні руйнування, людські втрати та суттєво ускладнила роботу правоохоронних органів. Окупація частини території України поставила перед ними нові виклики, які потребують невідкладного вирішення. Згідно з Національною стратегією у сфері прав людини, затвердженою Указом Президента України від 24.03.2021 № 119/2021, важливими напрямками є захист прав людини, включаючи право на життя, запобігання катуванням, свободу та особисту недоторканність, свободу вираження поглядів, доступ до інформації, право на приватність, свободу зібрань і об'єднань, запобігання дискримінації та боротьба з насильством, включаючи торгівлю людьми [1].

Нові виклики перед Україною, пов'язані із військовою агресією росії, тимчасовою окупацією частини території та намагання її збільшити, ворожі насильницькі дії, здійснювані російськими вояками, щодо цивільного населення, примусова депортація громадян України на територію росії, нищівне руйнування інфраструктури, житла громадян визначають нагальну потребу оновлення положень Стратегії, напрямів і способів їх реалізації, в тому числі і у частині, яка безпосередньо стосується діяльності правоохоронних органів.

До 2014 року експертами, науковцями, політиками відзначалась необхідність трансформації пріоритетів діяльності правоохоронних органів у напрямку надання переваги застосуванню превентивних методів з метою попередження протиправної діяльності, профілактики порушень норм законодавства. Дослідники, такі як А. Кучук та О. Соколенко, визначали різні функції правоохоронних органів, пріоритети яких включають охорону, профілактику, нагляд, регулювання, каральну та виховну функції [2, с. 13; 3, с. 11]. Крім того, остання, у своїй дисертації визначає напрямки правоохоронної діяльності, надаючи пріоритет запобігання правопорушенням, а потім їх виявленню, припиненню, розкриттю, розслідуванню, притягненню до відповідальності правопорушників. Поряд із цим вчена, формулюючи поняття правоохоронної діяльності, вказує спочатку про захист та охорону прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, засад конституційного ладу, законності та правопорядку [3, с. 386].

Стратегія розвитку органів внутрішніх справ, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.10.2014 № 118-р, визначає вимоги до поліції як основної ланки МВС, зокрема: обслуговування окремих громадян та суспільних груп, відповідальність перед законом, захист прав людини і громадянина, а також прозорість. Наголошується на необхідності того, щоб правоохоронні органи були

«сервісними службами», які сприяють у влаштуванні безпечного та законного добробуту в державі. Стратегія спрямована на перетворення МВС на орган європейського зразка та формування в його складі поліції як головного органу із забезпечення громадської безпеки [4].

Отже, і у програмних документах була передбачена необхідність принципів змін в організації та діяльності одного з найбільш чисельних правоохоронних органів – органів внутрішніх справ та подальша реорганізація у поліцію, що знайшло своє законодавче врегулювання у прийнятому у 2015 році Законі України «Про Національну поліцію» [5].

Під час реформи МВС України створено не тільки Національну поліцію, а й нові підрозділи: Державну службу України з питань надзвичайних ситуацій, сервісні центри МВС України, патрульну поліцію, підрозділи спецпризначення КОРД (Корпус оперативно-раптові дії), дорожню поліцію, кіберполіцію, розпочато реформу Державної міграційної служби України, Державної прикордонної служби України, впроваджено нові підрозділи річкової та морської поліції [6]. Поряд із досягненнями, пов'язаними із організаційними та функціональними змінами, експерти групи Реанімаційного пакету реформ відзначали про те, що «рівень злочинності стабільно високий, а єдині детективні підрозділи і спрощена процедура розслідування для дрібних кримінальних правопорушень досі не створені. Органи досудового розслідування залишаються перевантаженими та неефективними» [7].

Про необхідність подальшого реформування правоохоронної системи, не зважаючи на суттєві здобутки у цьому напрямку свідчать і цифри про кількість зареєстрованих кримінальних справ «щодо державної зради та колабораційної діяльності працівників органів прокуратури, органів досудового розслідування, інших правоохоронних органів», наведені Президентом України В. Зеленським при обґрунтуванні причин звільнення Генерального прокурора України І. Венедиктової та Голови Служби безпеки України І. Баканова у липні 2022 року. Президент України вказав про зареєстроване 651 кримінальне провадження [8].

Реалізація новітніх методів вимагає ефективної організації, узгодженості і співпраці між правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, а також на міжнародному рівні.

Додатково, О. Попівняк аналізує функції правоохоронних органів, надаючи пріоритет судовому виконанню рішень, розгляду справ про адміністративні правопорушення та оперативно-розшуковій діяльності [9, с. 56-57]. О. Тильчик вказує на необхідність посилення «силової» складової діяльності щодо забезпечення громадської безпеки та цивільного захисту [10, с. 16]. Указом Президента України від 14.09.2020 № 392/2020 передбачені заходи для системного захисту національної безпеки, включаючи зміцнення демократичного цивільного контролю та оптимізацію структури та функцій правоохоронних органів. Стратегія національної безпеки України передбачає реформування правоохоронної системи, спрямоване на системне посилення сектору безпеки і оборони [11]. Проект Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України, опублікований Міністерством внутрішніх справ у 2021 році, встановлює посилення спроможності сил громадської безпеки та цивільного захисту, захист особи та суспільства від правопорушень, а також створення безпечних умов життєдіяльності та ефективної системи цивільного захисту [12].

Таким чином, науковий аналіз вказує на важливість та актуальність діяльності правоохоронних органів у адміністративно-правовому вимірі для забезпечення прав

людини, громадської безпеки та національної безпеки України. Переорієнтація їхньої функціональної діяльності в умовах викликів та загроз сучасності стає критично важливою для ефективного захисту прав та інтересів громадян та суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Національну стратегію у сфері прав людини: Указ Президента України від 24.03.2021 р. № 119/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text> (дата звернення: 07.11.2023).
2. Кучук А. Теоретико-правові засади правоохоронної діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2007. 22 с. URL : <https://cutt.ly/cZeAkVg> (дата звернення: 07.11.2023).
3. Соколенко О. Адміністративно-правові засади захисту прав громадян у діяльності правоохоронних органів : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2012. 460 с.
4. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 15.11.2017 р. № 1023-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-p#Text> (дата звернення: 07.11.2023).
5. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII : станом на 5 жовт. 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 07.11.2023).
6. Реформа МВС. Портал МВС [Електронний ресурс]. URL : <https://mvs.gov.ua/uk/activity/reform-ministry-internal-affairs> (дата звернення 19.07.2022).
7. Проблеми, які має вирішити реформа. Реформа органів правопорядку. Реанімаційний пакет реформ: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. URL : Реформа органів правопорядку – Реанімаційний Пакет Реформ (grp.org.ua) (дата звернення 20.07.2022).
8. Звільнення Баканова та Венедіктової: початок реформування СБУ та ОГПУ? DW: офіційний веб-сайт. Дата 19.07.2022. [Електронний ресурс]. URL : <https://www.dw.com/uk/zelenskyi-vziavsia-za-reformuvannia-sbu-ta-ofisu-henprokurora/a-62525979?maca=ukr-rss-ukrnet-ukr-all-3816-xml> (дата звернення 19.07.2022).
9. Попівняк О. та ін. Правове забезпечення захисту економічних інтересів держави. Теоретико-прикладне дослідження : монографія / ред. О. Рябченко. Суми: Мрія, 2020. 352 с.
10. Тильчак О. Адміністративно-правове забезпечення протидії тінізації економіки: теорія і практика. : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2018. 37 с. URL : <https://cutt.ly/ZZeIP36> (дата звернення: 07.11.2023).
11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України" : Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 07.11.2023).
12. Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України. *Офіційний веб-сайт МВС України*. URL : <https://mvs.gov.ua/uk/ministry/normativna-baza-mvs/proekti-normativnix-aktiv/strategiya-gromadskoyi-bezpeki-ta-civilnogo-zaxistu-ukrayini-zatverdzeno-vid-29062021> (дата звернення: 07.11.2023).